

Is 'Goed zo!' wel zo goed?

Vijf redenen om kinderen niet te prijzen

De Amerikaan Alfie Kohn heeft één passie: de wereld schonen van alles wat te maken heeft met competitie en de afhankelijkheid van belonen en straffen, of dat nu in het bedrijfsleven is, of in de opvoeding, thuis of op school.

Op de vraag of zijn ideeën veranderd zijn, sinds hij zelf kinderen heeft, is zijn antwoord glashelder: 'Nee.'

Alfie Kohn vraagt ons in zijn artikel 'Five reasons to stop saying 'Good job!' (Young Children) om te stoppen met het zeggen van 'Goed zo!'. Voor Kohn valt prijzen, waar we al mee beginnen als een baby pas geboren is ('Goed zo, meisje', als het kindje genoeg gedronken heeft of 'Zo; jij hebt 4 uur doorgeslapen, dat is knap') in dezelfde categorie als het belonen met iets tastbaars.

Er zijn vijf belangrijke redenen om te stoppen met complimenteren:

1. Met complimenten manipuleren we kinderen

We willen graag dat kinderen zich gedragen op een manier die ons goed uitkomt. Bij alles wat we van een kind vragen, zouden we ons kunnen afvragen of het kind er baat bij heeft om onze zin te doen. Als alternatief voor het belonen van gewenst gedrag, zou je kinderen kunnen laten meedenken over het soepel laten verlopen van de gang van zaken in het gezin of op school, of vertellen wat het effect is van hun gedrag op jou of anderen. 'Ik vind het gezellig om af te wassen, als jij mij helpt.'

2. Complimenten leiden tot verslaving

Natuurlijk hebben we niet altijd een bijbedoeling, als we kinderen prijzen. Soms zijn we gewoon blij met wat ze gedaan hebben. Misschien helpt het je hier zuiniger mee te zijn, als je weet dat complimenten kinderen afhankelijk maken van de goed- of afkeuring van volwassenen. Ze worden er onzeker van en leren niet zelf beoordelen of hun gedrag al dan niet bijdraagt aan het geluk van henzelf en anderen. Het kan zijn dat je die onzekerheid ook nu in jezelf nog herkent. Dat je twijfelt, of je burens het op prijs stellen, dat je het onkruid uit hun voortuintje haalt of niet. Misschien zien ze het wel als kritiek. Of zijn ze blij dat ze het zelf niet hoeven te doen? Je weet het niet.

Complimenten ontnemen een kind het plezier in de dingen. Elk kind heeft het recht ten volle te genieten als het iets voor elkaar krijgt. Om te dansen van plezier en te juichen: 'Ja, het is gelukt!' in plaats van in de richting van zijn vader of moeder te kijken en te vragen 'Is het zo goed?'

Soms is het nodig kinderen te vertellen of iets veilig of passend is op dit moment, vooral bij peuters en kleuters. Maar doe dit alleen, als je het echt nodig vindt. Als je ergens op bezoek bent en je ziet dat je dochttertje twijfelt of ze met een bal mag spelen, die daar ligt, help je haar met 'Toe maar, het is wel goed. Pak hem maar.' Niemand houdt er van beoordeeld te worden, niet met 'fout' ook niet met 'goed.', ook kinderen niet.

3. Met complimentjes geven verdwijnt de belangstelling

Wetenschappelijk onderzoek toont aan dat kinderen hun enthousiasme in tekenen of welke andere bezigheid dan ook verliezen naarmate ze er meer voor geprezen worden. Ook helpen met opruimen of je chips met andere kinderen delen schijnt minder leuk te worden als je steeds te horen krijgt hoe goed je bezig bent of hoe trots je vader of moeder op je is.

4. Complimenten leiden tot minder presteren

Een compliment verhoogt de druk. Je moet het de volgende keer minstens net zo goed doen om weer een compliment te krijgen. Als je één keer de hemel in geprezen bent voor bijvoorbeeld het verhaal dat je geschreven hebt, zit het risico dat je de volgende keer minder lovende woorden krijgt je in de weg, zodat je minder onbevangen aan een volgend verhaal begint. De spanning, die daarmee gepaard gaat, staat optimaal presteren in de weg.

5. Door geprezen te worden verschuift er iets in een kind

Een kind dat geprezen wordt zal daardoor zijn zijn boterham niet delen omdat hij wil dat het andere kind ook iets te eten heeft, maar omdat hij weet dat zijn moeder het op prijs stelt. De liefde van zijn moeder wordt hiermee voorwaardelijk. Want houdt ze ook nog van hem als hij de volgende keer de helft van zijn banaan niet aan zijn zusje geeft?

Hoe kan ik opvoeden zonder complimentjes?

Wat kunnen we dan wel doen, als een kind iets doet waar we van onder de indruk zijn?

Kohn geeft drie mogelijke reacties:

- Zeg niets en geniet in stilte. Kinderen zijn van nature behulpzaam en inventief. Ook zonder onze complimenten zullen ze dat blijven.
- Zeg wat je ziet. 'Ik zie dat je je veters zelf gestrikt hebt.' Een kind vindt het heerlijk als zijn trots om wat hij gepresteerd heeft bevestigd wordt, als hij weet dat het gezien is. Dit kan ook een balans herstellen, als je gewend bent om vooral tegen je kinderen te zeggen, waar je niet blij mee bent.
- Stel vragen. 'Hoe was het om de tent alleen op te zetten?' Of: 'Als het hard regent, loopt het water dan naar binnen, denk je?' of 'gaat dat wel goed?' Hiermee nodig je het kind uit zijn voelen en denken te ontwikkelen en problemen te voorkomen of zelf oplossingen te bedenken.

Het gaat er niet om dat je dit nu allemaal gaat onthouden. Het gaat erom dat je je bewust blijft van de kwaliteiten die jij graag in je kind ontwikkeld zou zien en dat je alert blijft op het effect van jouw reacties op wat hij doet of zegt.

Kohn: "Voor mij is er geen verschil tussen directiekamer of klaslokaal. Het is goed te beseffen dat kinderen die van school komen direct in een nog sterkere straf- en belooncultuur terecht komen dan die waar ze net afscheid van genomen hebben. Ook in de wereld van werken en geld verdienen zou het toch prachtig zijn, als iedereen zich zou kunnen laten leiden door zijn interesse en zijn gevoel, zodat we allemaal een werkplek vinden waar we met enthousiasme een gezamenlijk doel nastreven. Het soort volwassenheid dat daarvoor nodig is begint bij de opvoeding."

Hoe gedrag beïnvloeden zonder prijzen?

Vervang complimenten door:

- je verdiepen in wie het kind is en wat het nodig heeft.
- je samen af te vragen wat de reden is dat het kind zich gedraagt zoals het zich gedraagt.
- de omgeving (als dat kan in overleg met het kind) zo te veranderen dat het kan groeien en bloeien.

Oordelen? Goed fout!

Een school zonder cijfers? Zonder beloningssysteem, geen stickers, bloemetje achter je naam? Decennia lang zijn we opgevoed met een tien met een griffel en een zoen van de juf. Om ons daar te krijgen waar volwassenen ons hebben wilden. Dat los te laten is een spannend experiment. Kan het eigenlijk wel? Hanneke Beckers vindt van wel. Al enige jaren helpt ze kinderen hun eigen weg te vinden. Op Aventurijn, waar het leven zelf de leerschool is.

'Ik heb een monster getekend!'

Marlijn van 6 laat mij enthousiast zijn tekening zien. Ik zou nu zijn inspanningen kunnen belonen met 'Goed zo!' of: 'Dat heb je mooi getekend!' maar realiseer mij dat dit geen recht doet aan zijn creatieve proces. Een 'goed zo' is immers een einde: als iets 'goed' is, is het klaar.

Ik vraag hem naar zijn monster en beschrijf wat ik zie: 'Hij heeft hele grote poten, kan hij daar hard mee lopen?' 'Kan hij kijken of heeft hij geen ogen nodig?'

Door mijn opmerkingen wordt Marlijn nog enthousiaster en begint te fantaseren en te vertellen over zijn monster. Zo ontdekt hij dat er nog veelmeer bij getekend 'moet' worden. 'Zo, nu ben ik klaar' besluit hij na een tijdje. Of het goed is, beoordeelt Marlijn zelf. Hij is blij met zijn tekening Een beloning van buiten is niet nodig: mijn oordeel, positief of negatief, is niet van belang. Mijn interesse en belangstelling daarentegen wèl, want daarmee ondersteun ik hem.

De beloning zit in het doen

Kinderen die net op Aventurijn komen moeten wennen aan het feit dat hier niet wordt gestraft of beloond: we gebruiken geen stickers, complimentjes, cijfers of andere beloningssystemen die ze elders wel gewend zijn. Deze systemen worden van oudsher in onze cultuur gebruikt omdat ze van nut zijn om kinderen in een richting te dwingen, die volwassenen willen. Als je vindt dat een kind de provincies met hun hoofdsteden moet kennen en het kind heeft uit zichzelf niet de motivatie, dan is het handig een andere motivatie te vinden waardoor het wèl bereid is te doen wat jij wilt. De vraag is alleen wat je ermee bereikt. De provincies zal het wel leren. Maar ook, dat het oordeel van een volwassene of van een groep belangrijker is dan zijn eigen motivatie. Hij doet de dingen om oneigenlijke redenen en groeit steeds verder van zichzelf af. Hier op Aventurijn willen we kinderen laten leven vanuit hun eigen autonomie. We zien dan ook dat kinderen die onafhankelijk van de oordelen van anderen mogen leren en leven hun eigen plan trekken. We zien hen dan werken en leren vanuit een innerlijke betrokkenheid. Een beloning of beoordeling is dan overbodig en storend. De beloning ligt dan in het plezier van het doen of in het resultaat van de activiteit. Dat resultaat willen bereiken kan een kind ertoe brengen ook niet geliefde werkjes op te pakken. De kinderen leren vanzelfsprekend te vertrouwen op hun eigen oordeel en leren zo onafhankelijk van de mening veranderen te functioneren.

OPVOEDEN ZONDER OORDEEL

Manieren van reageren die beoordelingen kunnen vervangen:

- beschrijf wat je ziet: 'Ik zie een huis en een boom'
- vraag naar het gevoel: 'Was het fijn om te tekenen?'
- vertel iets over je eigen gevoel: 'Als ik al die kleuren zie, word ik er vrolijk van'
- vraag naar de bezigheid: 'Waarmee heb Je die kleuren gemengd?'
- vraag iets over wat je ziet: 'Wie woont er in dat huis?'

Vijf redenen om niet te complimenteren:

1. Met complimenten manipuleren we kinderen
2. Kinderen raken aan complimentjes verslaafd
3. Complimenten ontnemen kinderen het plezier in wat ze doen
4. Als je complimentjes geeft, verdwijnt de belangstelling
5. Complimenten leiden tot vermindering van prestatie

Kinderen zoeken naar houvast

Kinderen hebben recht op onvoorwaardelijke liefde. Als we hen prijzen en complimentjes geven, als ze zich naar onze wensen gedragen en uiting geven aan onze irritatie wanneer dat niet zo is, leren wij onze kinderen, dat liefde voorwaardelijk is.

Kinderen willen zich graag ontwikkelen tot productieve en sociale wezens. Zij zoeken naar ijkpunten in hun omgeving om te weten of hun pogingen om hierin te groeien het gewenste resultaat hebben. Dus hebben ze bemoediging nodig, geduld, steun en duidelijkheid over wat hun gedrag en woorden voor effect op ons hebben. Dit alles uiteraard gedrenkt in liefde en vertrouwen. Dat bovendien het voorbeeld dat de volwassenen in hun omgeving voorleven het voor kinderen al dan niet makkelijker maakt hun kwaliteiten uit de verf te laten komen, lijkt me vanzelfsprekend!

Hanneke Deckers

©Educare

**JE WAS WEER
FANTASTISCH!**

Dankjewel voor jouw onbetaalbaar enthousiasme en inzet!!